

D O D A T E K I.

do Nru 45.

DZIENNIKA URZĘDOWEGO GUBERNII RADOMSKIEJ.

w Radomiu dnia 27 Października (8 Listopada) 1856 r.

GUBERNATOR CYWILNY GUBERNII RADOMSKIEJ.

Nr. 63457. Wydział Administracyjny. (1419)

Obwieszczenie Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, dotyczące otworenia wystawy w mieście Warszawie w miesiącu Czerwcu r. p. 1857, dla wiadomości interessowanych poniżej zamieszcza.

w Radomiu dnia $\frac{9}{18}$ Października 1856 r.

General-Major, Hrabia OPPERMANN.

Naczelnik Kancellaryi, LEŚKIEWICZ.

Kopia.

O b w i e s z c z e n i e .

KOMMISSYA RZĄDOWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I DUCHOWNYCH.

Na mocy zezwolenia NAJJAŚNIEJSZEGO PANA i odpowiednio do Ustawy Najwyżej zatwierdzonej w dniu 21 Stycznia 1848 r. ma być otworzoną w mieście Warszawie w Czerwcu roku przyszłego 1857 r. na przeciąg jednego miesiąca, wystawa wyrobów rękodzielniczych.

Kommissya Rządowa podając o tém do publicznej wiadomości osób, które zechcą z dziełami prac swoich wziąć udział w rzeczonej wystawie, widzi potrzebę w ponowieniu rozporządzeń pomienionej ustawy, oznajmić co następuje:

1. Że do popisu na takiej wystawie i udziału w nagrodach ubiegać się mogą Mieszkańcy Cesarstwa, Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Finlandzkiego.

2. Że na wystawę tę przyjmowane będą bez zadnej opłaty wszelkiego rodzaju wyroby podług życzenia fabrykantów i rzemieślników, mających własne zakłady, oraz wszelkie płody rolnicze.

3. Że w przeznaczaniu tworów swoich na wystawę, ubiegający się winni mieć na uwadze, aby okazać w miarę różnorodności tychże po jednym lub dwa egzemplarzy każdego rodzaju, nie zaś nadsełać, jednakowe wyroby w wielkich ilościach.

4. Że wcale nie przyjmują się na wystawę przedmioty nauk i sztuk, jako to: płody malarstwa i rzeźbiarstwa, aparaty anatomiczne, i lekarskie, wynalazki czysto teoretyczne nie dające się zastosować do przemysłu, tudzież przedmioty prostego rękodzielnicstwa, jakimi są suknie gotowe i t. p. płody kuchenne i kosmetyczne nie fabrycznego przyrządzenia, chemiczne i inne przetwory, dla palności swojej niebezpieczne, wreszcie przedmioty nie wygodne do upakowania, oraz utwory widocznie złego wykonania, pośledniego gatunku i nie kształtne.

5. Że wysyłane na wystawę wyroby winny być zaopatrzone w cechy i znaki fa-

bryczne, przekonywające o krajowym ich pochodzeniu, jak nie mniej w świadectwa Gubernatorów Cywilnych i wiarogodne z ksiąg fabrycznych wiadomości, oraz szczegółowe wykazy; a to wszystko stosownie do zastrzeżeń § § 6, 7 i 8 ustawy, o których jak nie mniej o innych szczegółach interessowane osoby bliżej przez obwieszczenia władz właściwych poinformowane będą.

Termin do przyjmowania przedmiotów na wystawę przeznaczonych, stanowi się od 19 Kwietnia (1 Maja) do $\frac{4}{16}$ Maja 1857 r. co się zaś tyczy sposobu nadsyłania takich, ten późniejszymi obwieszczeniami wskazany zostanie.

Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Duchownych ma powód spodziewać się, że ta nowa sposobność publicznego popisu z pracami swemi i udowodnienia zasług na drodze przemysłu rękodzielniczego i rolnictwa jednanych, będzie dostateczną dla właściciwych przedsiębiorców zachętą, nie tylko do przyjęcia w pomienionej wystawie udziału i powiększenia tym sposobem liczby nbiegających się, ale oraz do przedsięwzięcia wszelkich usiłowań i dołożenia jak największej staranności, aby przeznaczyć się mające na wystawę przedmioty, mogły zaszczytnie mieścić się na niej.

Z upoważnienia Dyrektora Głównego, Zarządzający Wydziałem,
Rada Stanu, (podpisano) *Solnic'i.*

Naczelnik Sekcyi, Rada Dworu, (podpisano) *Szyszka.*
Za zgodność, Naczelnik Kancellaryi R. G. R. *Leskiewicz.*

Nr. 14081.

Kopia.

Na Oryginalie własną JEGO Cesarskiej

Mości ręką napisano.

„Быть по сему”

w Petersburgu 21 Stycznia 1848 r.

Ustawa o wystawach wyrobów rękodzielniczych, w Petersburgu, Moskwie, i Warszawie.

I. Przepisy Ogólne.

§ 1. Wystawy urządzają się na przemiany w Petersburgu Moskwie i Warszawie co lat cztery, w piątym roku:

Uwaga. Ponieważ ostatnia wystawa w r. 1845 odbyła się w Warszawie, przeto w r. 1849 ma być w Petersburgu, w 1853 w Moskwie, w 1857 w Warszawie i t. d.

§ 2. Do popisu na wszystkich wspomnianych wystawach i udziału w nagrodach, ubiegać się mogą mieszkańcy Cesarstwa, Królestwa Polskiego i W. Xięstwa Finlandzkiego.

§ 3. Na wystawy w Petersburgu i Moskwie przyjmowane będą bez żadnej opłaty, wszelkiego rodzaju wyroby, podług życzenia fabrykantów i rzemieślników, mających własne zakłady we wszystkich częściach Cesarstwa, w Królestwie Polskiem i Wielkiem Xięstwie Finlandzkim, na wystawy zaś w Warszawie przyjmowane będą, oprócz tego, wszelkie płody rolnicze. Nie przyjmują się na wystawę: przedmioty nauki sztuk, jako to: płody malarstwa i rzeźbiarstwa, aparaty anatomiczne i lekarskie, wynalazki czysto teoreyczne niedające się zastosować do przemysłu, tudzież przedmioty prostego rękodielnictwa, jakimi są: suknia gotowe i t. p., płody kuchenne i kosmetyczne, niefabrycznego przyrządzenia, chemiczne i inne przetwory, dla palności swjej niebezpieczne, wreszcie przedmioty niewygodne do upakowania, oraz utwory widocznie złego wykonania, posledniego gatunku i nie kształtne.

§ 4. Pomieszczenia na wystawy w Petersburgu przygotowane będą z rozporządzenia Ministra Skarbu, w Moskwie z rozporządzenia Wojennego Jenerał Gubernatora Mo-

skiewskiego, a w Warszawie z rozporządzenia Kommissyi Rząd. S. W. i Duchownych; aby zaś pomieszczenia te odpowiadały rodzajowi i objętości przedmiotów, nadsyłać się mających na wystawy, Naczelnicy Gubernii Cesarstwa Królestwa Polskiego i W. Xięstwa Finlandzkiego obowiązani są, na trzy miesiące przed terminem, zakreślonym do nadsyłania tychże przedmiotów, zebrać od fabrykantów i rękodzielników wiadomości o wyrobach, jakie na wystawę oddać zamierzają, i spis takowych przedstawić Ministrowi Skarbu, Wojennemu Jenerał Gubernatorowi Moskiewskiemu, albo Kommissyi Rządowej S. W. i Duchownych, podług tego, jak do której władzy to należy.

§ 5. W przeznaczaniu płodów swoich na wystawę, ubiegający się winni mieć na uwadze, aby okazać w miarę różnorodności tychże, po jednym lub dwa egzemplarzu każdego rodzaju, nie zaś nadsyłać jednakowe wyroby, w wielkich ilościach.

§ 6. Wysyłane na wystawę wyroby, winny być zaopatrzone w cechy i znaki fabryczne, przekonywające o krajowym ich pochodzeniu, a nadto w deklaracye, poświadczone przez Gubernatorów Cywilnych, obejmujące: 1° Stan, imie fabrykanta, imie ojca jego, i nazwisko. — 2° Rodzaj, miejsce istnienia i czas urządzenia zakładu przemysłowego. — 3° Liczbę robotników, zatrudnionych w samym zakładzie. — 4° Rodzaj siły działającej i jej wielkość. — 5° Liczbę machin warsztatów, pieców i t. p. — 6° Ulepszenia, jeżeli jakie w zakładzie wprowadzono od czasu ostatniej wystawy. — 7° Korzyści jakie przynosi zakład temu miejscu, gdzie istnieje, i jego okolicom. — 8° Nagrody, otrzymane przez fabrykanta, z oznaczeniem za co i kiedy takowe udzielone zostały. — 9° Wymienienie Majstrów i robotników, którzy okazali przystęgię przez praktyczne ulepszenia lub dobrze zastosowane metody i sposoby, a nadto odznaczają się dobrą konduktą. Wyroby nadesłane bez cech fabrycznych, nie przyjmują się wcale na wystawę; te zaś, które będą nadesłane bez powyższych zaświadczeń Gubernatorów Cywilnych chociaż mogą być dopuszczone do okazania na wystawie, nie mają jednak prawa do nagrody.

§ 7. Fabrykanci dołączając winni do swych deklaracyj wiarogodne, z ksiąg fabrycznych wypisane wiadomości: 1° O ilości i wartości rocznej produkcji swego zakładu. 2° O odhycie swych wyrobów w Cesarstwie, Królestwie Polskiem tudzież za granicą. — 3° O rodzaju i ilości używanej przez nich corocznie materiałów, surowych i w pół przetworzonych, a na koniec: — 4° Czy nie zatrudniają oni i ilu robotników zewnątrz fabryki, w tym okręgu gdzie się też znajduje, lub w innych tejże Gubernii Powiatach. Dodatkowe te wiadomości powinny być podpisane własnoręcznie przez właściciela zakładu, który w razie wykrycia umyślniej nierzetelności, utracą prawo do nagrody.

§ 8. Oprócz takowych deklaracyj, do każdej przesyłki dołączone być winny szczegółowe wykazy w których wymienia się: nazwanie wyrobu, ilość lub waga, i cena każdej rzeczy.

§ 9. Po wydaniu fabrykantom świadectw, w § 6 wzmiankowanych, Gubernatorowie winni są przysyłać respective Ministrowi Skarbu, Wojennemu Jenerał Gubernatorowi Moskiewskiemu, lub Kommissyi Rządowej S. W. i Duchownych w Warszawie, uwagi swoje o znakomitszych zakładach fabrycznych, z wymienieniem przedsiębiorców odznaczających się dobrem urządzeniem swoich fabryk, przez zastosowanie, ulepszenie i uproszczenie rozmaitych metod fabrycznych tudzież okazujących szczególną troskliwość względem swoich robotników, przez polepszenie ich bytu usunięcie połączonych z nie-

którymi fabrykatami niebezpieczeństw, zdrowiu lub życiu robotników grożących, jako też przez zapewnienie im korzyści, mogących zabezpieczyć ich od nędzy i braku pomocy, w razie choroby lub sił utraty.

§ 10. Mający udział w wystawach nie ulegają z tego powodu żadnym obowiązkom gildyjnym ani też akcyzom miejskim, chociażby ich wyroby nawet pod czas wystawy sprzedane zostały.

§ 11. Sprzedawane na wystawach przedmioty mogą być wydawane kupującym nie pierwój jak w dniu zamknięcia wystawy.

§ 12. Termin do przyjmowania wyrobów na wystawę przeznaczonych, za każdym razem oddzielnie będzie ogłoszony.

§ 13. Dla dogodności przedsiębiorców w dostawianiu wyrobów Minister Skarbu, Wojenny Jenerał Gubernator Moskiewski i Kommissya Rządowa S. W. i Duchownych w Warszawie wyznaczają pewną liczbę meklerów lub pełnomocników do których mogą konkurujący adressować swoje wyroby; zresztą pozostawia się każdemu wysłać do woli wyroby swoje pod adresem znanych mu osób stanu kupieckiego i poruczać tymże umieszczenie się na wystawie. Meklerowie i Pełnomocnicy poprzestawać powinni na wynagrodzeniu poniesionych przez nich kosztów, a zamiast kommissowego, na umiarkowanej ryczałtowej opłacie za ich trudy; w razie zaś sporu, wysokość wynagrodzenia, ustanawia komitet wystawy.

§ 14. Dostawiający znaczniejsze partie wyrobów, winni posyłać je pod nadzorem oddzielnych subiektów fabrycznych, lub poruczać je innym osobom, małe zaś partie, mogą być nadsyłane do meklerów lub pełnomocników z tym atoli warunkiem; aby ci umieszczali je na wystawie wraz z innymi wyrobami, pod swoim dozorem lub obranych przez siebie ku temu ludzi.

§ 15. Bezpośredni nadzór nad wystawami w Petersburgu poruczony będzie Radzie Rękodzielniczej, która dla bliższego wykonania, wybiera z grona swego Członków; ci składają komitet tymczasowy, pod prezydencją jednego z Członków tegoż komitetu lub obcej osoby, podług przeznaczenia przez Ministra Skarbu. W Moskwie nadzór takowy porucza się tamczasnemu wydziałowi Rady Rękodzielniczej, który także z Członków swoich złoży komitet osobny; Wojenny Jenerał Gubernator Moskiewski, wybrawszy do komitetu Prezesa z członków tegoż, lub z osób obcych, zawiadamia o wszystkich, Ministra Skarbu, który albo się zgadza na takowy wybór, albo zmienia niektórych z nich, przeznaczając innych. Nadzór nad wystawami w Warszawie porucza się komitetowi składającemu się w części z osób urzędujących a w części ze znakomitszych fabrykantów lub rękodzielników, podług uznania Kommissyi Rządowej S. W. i Duchownych. Powoływanie tak Członków jako i Prezesa do tego komitetu ulega zatwierdzeniu Namiestnika Królestwa.

§ 16. Z rozporządzenia Ministra Skarbu, Wojennego Jenerala Gubernatora Moskiewskiego i Kommissyi Rządowej S. W. i Duchownych w Warszawie, przeznaczają się do tych komitetów: Sekretarz, Kanceliści, Kommissarz, i potrzebna liczba posługaczy. Urzędnicy przeznaczani są z zostających w służbie, którzy będą mogli być wynagrodzeni z funduszu na urządzenie wystawy przeznaczonego, a to w wysokości jaką władza za stosowną uzna.

§ 17. Na kosztta urządzenia wystawy i wydatki komitetowe wyznacza się za każ-

dym razem odpowiedni fundusz. Na wystawy w Petersburgu i Moskwie z Kassy Państwa, za Najwyższem zezwoleniem, na przedstawienie Ministra Skarbu; a na wystawy w Warszawie wyznacza takowy fundusz, ze Skarbu Królestwa, Rada Administracyjna, na przedstawienie Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych.

§ 18. W czasie trwania wystawy, komitet odbywa codziennie posiedzenia w oddzielnym pokoju lokalów na wystawach zajętych, a w dniu jej otwarcia zasiadają, w Petersburgu, Rada Rękodzielnicza, w Moskwie wydział tejże Rady, a w Warszawie Kommissya Rządowa.

II. O b o w i ą z k i K o m i t e t u.

§ 19. Obowiązki Komitetu są następujące: a) *co do wewnętrznego urządzenia wystawy:* 1° Urządzić lokal na wystawę i zaopatrzyć go w potrzebne sprzęty. Lokal obiera i plan wewnętrznego urządzenia wystawy zatwierdza w Petersburgu Minister Skarbu, w Moskwie Wojenny Jenerał Gubernator, a w Warszawie Kommissya Rządowa. — 2° Zająć się odbiorem nadsyłanych na wystawę przedmiotów: w tym celu Członkowie Komitetu, od dnia ogłoszenia o rozpoczęciu odbioru, winni są kolejno znajdować się w lokalach wystawy, co dzień od godziny 10 z rana do 3-iej z południa. — 3° Roztrząsać i stanowić: które z dostarczonych płodów i wyrobów odpowiadają przeznaczeniu wystawy; uznane zaś za zasługujące na pomieszczenie, porządkować stosownie do ich rodzaju, planu oraz dogodności lokalu. — 4° Dla każdej partyi oznaczać potrzebne koniecznie, lecz nie zbyteczne miejsce. — 5° Dopilnować, aby każdy przedmiot opatrzony był kartką z numerem służącym do łatwego wyszukania bliższych o nim wiadomości, w spisie ogólnym wystawy; który sporządzony być powinien przez komitet i wydrukowany dla sprzedawania zwiedzającym wystawę, za cenę samego kosztu. Spisy te drukują się w Petersburgu i Moskwie w języku rossyjskim, a w Warszawie oprócz tego w języku Polskim; nadto w Petersburgu mogą być drukowane takowe spisy we francuzkim i niemieckim języku. — 6° Dopilnować, aby codziennie, otwarcie i zamknięcie wystawy odbywało się w godzinach przepisanych. — 7° Przestrzegać aby żadne przedmioty, w czasie jej otwarcia, nie zostawały bez dozoru Kommissantów, meklerów lub pełnomocników, którzy za ich całość odpowiadają. — 8° Przedsięwziąć środki ku zabezpieczeniu całości wystawionych przedmiotów, tak przy otwarciu jak i zamknięciu lokalu, niemniej w porze nocej. — 9° Czuwać nad wewnętrznym porządkiem i zachowaniem spokojności w salach wystawy, i niewzbraniając nikomu wstępu do niej (nie dopuszczać wszakże, osób nieprzyzwoicie przedstawiających się). — 10° Usuwać wszelkie trudności dla zwiedzających wystawę i udzielać żądanych przez nich objaśnień. — 11° Rozporządzić, ażeby w przeciągu dwóch tygodni po zamknięciu wystawy, wszelkie przedmioty zabrane z niej zostały.

b) *Co do prowadzenia korespondencyi.* — 1° Utrzymywać książkę sznurową, dla zapisywania do niej, porządkiem numerów, wszelkich przedmiotów na wystawę nadsyłanych, z dołączeniem do tejże regestrów, podpisanych przez fabrykantów ich kommissantów, meklerów lub pełnomocników, a przez dyżurnego Członka oraz Sekretarza Komitetu zaawizowanych. — 2° Wydawać osobom, wyroby przedstawiającym, kwity, na przyjęcie takowych wyrobów na wystawę, które to kwity przy wydawaniu sprzedanych wyrobów kupującym, lub przy odbiorze wyrobów przez fabrykantów, ich kommissantów, meklerów lub pełnomocników, zwrócone być mają komitetowi. — 3° Prowadzić rachunki w książce sznurowej tak przychodów jak i wydatków na urządzenie wystawy ponie-

sionych, a po zamknięciu wystawy, usprawiedliwić się przed swoją władzą.—4° Utrzymywać dziennik wystawy, z zapisywaniem do tegoż wszystkiego godnego uwagi, tudzież prowadzić protokół posiedzeń komitetu.—5° Zatwierdzać wszelkie rozporządzenia Władzy wyższej i przygotowywać przedstawienie do niej w przedmiocie wystawy. Decyzya co do takowych przedstawień, pod względem wewnętrznego urządzenia wystawy, nieodzownych na nią wydatków, oraz ustanowienie nadzoru policyjnego, zależy stosownie do miejsca gdzie się wystawa urządza, od Ministra Skarbu, Wojennego Jenerał Gubernatora Moskiewskiego i Kommissyi Rządowej S. W. i Duchownych.

III. Sposób ocenienia wartości przedmiotów.

§ 20. Do ocenienia wartości przedstawionych na wystawę przedmiotów, ustanawiają się delegacye ze znawców (biegłych) których liczba zawisała od liczby głównej gałęzi przemysłu z jakich wystawione są wyroby. Każda delegacya ma składać się najmniej z trzech członków.

§ 21. Do składu tych delegacyj, komitet wystawy obiera, tak znanych ze swych wiadomości i bezstronności fabrykantów i kupców, za ich zgodą, jako i osoby z innych stanów, posiadające wiadomości techniczne, do tych przydawani być mogą, z wyznaczenia Ministra Skarbu, Wojennego Jenerał Gubernatora Moskiewskiego, oraz Kommissyi Rządowej S. W. i Duchownych, niektórzy z Członków w Petersburgu, z Rady Rękodzielniczej, w Moskwie, wydziału tejże Rady, a w Warszawie Urzędnicy wydziału Przemysłu i Kunsztów lub zajmujący się różnemi częściami technicznymi.

§ 22. Jeżeli na Członków delegacyi powołani będą fabrykanci, których wyroby znajdują się na wystawie, ci nie powinni mieć udziału w naradach o swoich wyrobach.

§ 23. Czynności delegacyi zaczynają się z dniem otwarcia wystawy.

§ 24. Komitet wystawy niezwłocznie oddaje właściwym delegacyom nadesłane przez fabrykantów przy wyrobach deklaracye, tudzież wiadomości, udzielone przez Gubernatorów Cywilnych stosownie do § 6 i 9

§ 25. Delegacye przy ocenianiu wyrobów, zwracają szczególną uwagę: 1° na przymioty okazanego na wystawie wyrobu,—2° na fabryczną i przedazną cenę onego,—3° na stan zakładu fabrycznego przedstawiającego wyrób takowy.

§ 26. Co do przedmiotów wyrobu, delegacya rozpoznaje: czy wartość wyrobu odpowiada wartości użytego materiału surowego; czy pierwotne przygotowanie przedmiotu było dobre; oraz zwraca uwagę na trwałość kolorów, dokładność ostatecznego wykończenia, regularność i piękność kształtów i desseni.

§ 27. We względzie taniości wyrobów, należy mieć na uwadze, że ta wtedy tylko może być poczytana za zasługę, kiedy jest wypływem: 1° ulepszonych sposobów produkeyi zmniejszających wydatki,—2° użycia tańszych materiałów, lub mniejszych ich ilości, bez widocznej ujemy dobrych przymiotów wyrobowi,—3° nader znacznej produkeyi, stawiającej fabrykanta w możności rozdzielenia nakładów na wielką ilość wyrobów. Dla tego więc taniość wyrobu, pochodząca z użycia gorszych materiałów przy niedbałym ich obrobieniu albo z powodu, że one same przez się zniżyły się w cenie, nie stanowi zasługi.

§ 28. Co do stanu zakładu fabrycznego, zwracać należy uwagę: 1° na korzyści jakie przynosi temu miejscu gdzie istnieje i jego okolicom,—2° na przyswojone temuż zakładowi nowe techniczne wynalazki, ulepszenia i uproszczenia w sposobach postępowa-

nia ze względem na to, czy takowe wprowadzone zostały z zagranicy, czy też obmyślone przez samego przedsiębiorcę lub kogokolwiek z jego czeladzi.—3° Na ważność i łatwość używalność wyrobu.—4° Na możność produkowania wyrobu wyższych gatunków, gdyby na nie nastąpiły żądania: co odnosi się mianowicie do tych wypadków, kiedy przedsiębiorcy przedstawiają na wystawę obok wyrobów zwyczajnej swojej produkeyi, szczególnie jakie przedmioty.

§ 29. Ponieważ na wystawę w Warszawie dopuszczone są i przedmioty do rolnictwa należące, przeto w tej gałęzi liczy się do zasługi, nadającej prawo do stosownej nagrody.

a) Przyswojenie krajowi użytecznych płodów lub roślin extycywnych, przed tem przez nikogo nie pielęgnowanych, lub zwalczenie trudności napotykanych w pielęgnowaniu ich na wielką skalę.—b) Udoskonalenie sposobów uprawy rozmaitych płodów i roślin już w kraju produkowanych, przez doprowadzenie ich do bujniejszego plonu niż wydawały wprzód, bez uszczerbku zawartych w nich istot pożywnych lub pierwiastków użytecznych.—c) Upożytecznienie produkowanych w kraju ziemiopłodów, przez skierowanie ich do użytku dotąd niewiadomego, a z korzyścią rolnictwa połączonego.—d) Upowszechnienie takich przedmiotów których uprawa miejsca w kraju użyteczną jest innym gałęziom przemysłu, jako to: zaprowadzenie drzew morwowych i pielęgnowanie jedwabników, uprawa roślin farbiarskich a mianowicie: krapu czyli marzanny, urzetu, ostu solarzkiego i t. p.—e) Udoskonalenie rozmaitych narzędzi rolniczych mających na celu zmniejszenie liczby rąk, do uprawy potrzebnych, jako to: żniwiarok, plugów extyrpatorów, skaryfikatorów, siewników, młockarni, sieczkarni i t. p.—f) Wszelkie ulepszenia w gospodarstwie, oraz odkrycie przedtem nieznanych źródeł dochodu rolniczego.

§ 30. Po ocenieniu przedmiotów, podług powyższych zasad, delegacye dla ocenienia zasług ubiegających się na wystawie, biorą na uwagę następujące szczegóły: 1° Stopień jaki zajmuje tu fabrykacya pod względem ważności swojej, a która na tem zależy; czy swojskie lub obce przerabia materiały; czy większej lub mniejszej liczbie robotników dają sposób do życia czy większej lub mniejszej wagi potrzeby mieszkańców zaspokaja, i czy nie zastępuje miejsca wyrobów zagranicznych, w całkowitości lub większej części.—2° Nadzwyczaj obszerną produkeyą jakiegokolwiek fabrykacyi.—3° Zaprowadzenie i ustalenie nowej gałęzi przemysłu w takich miejscach, gdzie przedtem brakowało zarobku, albo surowy materiał nie miał odpowiedniej ceny;—4° Zaprowadzenie nowych machin, narzędzi i sposobów postępowania, ułatwiających robotę z pospiechem, lub zniżających cenę na wyroby.—5° Troskliwość o polepszenie bytu rolników i usunięcie niebezpieczeństw, ich życiu lub zdrowiu grożących, a z niektórymi fabrykacyami połączonych, jak niemniej zapewnienie im korzyści zabezpieczających ich od nędzy i upadku w razie choroby lub niemocy.

§ 31. Szczególne zasługi i odznaczenie się majstrów i czeladzi fabrycznej mogą być następujące: dla pierwszych w zaprowadzeniu dogodniejszych sposobów postępowania, w korzystniejszym użyciu materiałów i podziale pracy, w długoletnim i skutecznym zarządzaniu jakąkolwiek oddzielną częścią fabryki; a co do drugich, w dokładnym wykonaniu robót i długoletnim trudnieniu się niemi w jednej i tej samej fabryce przy chwalebny prowadzeniu się.

§ 32. Delegacye każda podług swego przeznaczenia, obejrzawszy wszystkie, znajdujące się na wystawie plody i wyroby, i wybrawszy z nich te, które zdaniem ich za-

nguują na nagrody. układają z nich raporta, wedle wyżej przytoczonych zasad, i przedstawiają takowe komitetowi w ciągu dwóch tygodni, licząc od dnia otwarcia wystawy, przy zwrocie doręczonych sobie deklaracyj i wiadomości w Petersburgu, Radzie Rękodzielniczej, w Moskwie wydziałowi tejże Rady, a w Warszawie komitetowi wystawy.

§ 33. Rada Rękodzielnicza i wydział jej w Petersburgu i Moskwie, wraz z Prezesem Komitetu, jeżeli tenże nie jest powołany z Członków Rady, tudzież Komitet wystawy w Warszawie, roztrząsają raporta delegacyj i przyznają fabrykaantom, majstrom i czeladnikom fabrycznym stosowne nagrody, trzymając się w tej mierze przepisów, oddzielną instrukcją objętych.

§ 34. Fabrykaantom, mogą być przyznawane następujące nagrody: 1) publiczna pochwała i oddanie zalety w opisanu wystawy; 2) praemia pieniężne; 3) medale pochwalebne umyślnie na ten cel wybite złote i srebrne, wielkie i małe; 4) prawo używania herbu Państwa na znakiach i wyrobach; 5) Najwyższe zadowolenie; 6) medale złote i srebrne do noszenia na szyi na wstęgach orderowych; i 7) ordery.

§ 35. Majstrom i robotnikom, mogą być przyznawane następujące nagrody:

1) listy pochwalne, w Cesarstwie od Komitetu Rękodzielniczego i Jego Wydziału, a w Królestwie Polskiem od Kommissyi Rządowej S. W. i D.; 2) medale pochwalne srebrne małe, a więcej odznaczającym się, także medale do noszenia w pętlicy; 3) praemia pieniężne, mianowicie obarczonym familią.

§ 36. Wniosek o nagrodach, Rada Rękodzielnicza przedstawia Ministrowi Skarbu, a wniosek Wydziału Rady, komunikuje tejże Radzie Wojenny Jenerał Gubernator Moskiewski. Z wystaw zaś w Warszawie odbywanych, Komitet przedstawia swoje wnioski Kommissyi Rządowej S. W. i D. która odnosi je z swoją opinią do decyzji Namiestnika Królestwa.

§ 37. Minister Skarbu i Namiestnik Królestwa, rozpoznawszy przedstawienia o nagrodach, zatwierdzają przyznane: pochwałę publiczną, praemia pieniężne, medale pochwalne i prawo używania herbu Państwa, i donoszą o tem do wiadomości Najjaśniejszego PANA; względem innych zaś nagród, wyjednywają decyzję Najwyższą. Przytém Minister Skarbu prosi o dozwoleńie wydania z Kassy Państwa funduszu, na przygotowanie medali i na practia.

§ 38. Fabrykanci, zaszczytzeni na wystawach nagrodą w medalach pochwalnych, mogą umieszczać wizerunki takowych na swoich wyrobach, obok cen fabrycznych.

§ 39. Otrzymującym medale pochwalne z wystaw w Petersburgu i Moskwie, Departament Rękodziel i Handlu Wewnętrzznego wydaje podług zatwierdzonej formy, listy przyznania (dyplomy) na pergaminie, ściągając opłatę po 10 rs. na przygotowanie tychże listow. Za wystawy w Warszawie, dyplomy takowe wydaje Kommissya Rz. S. W. i D.

§ 40. Komitet wystawy, przed zamknięciem swoich czynności, wybiera z grona swego dwóch lub trzech Członków, którym porucza ułożenie opisu wystawy. Opis takowy ogłasza się drukiem, z pomieszczeniem wszystkich, którzy nagrody otrzymali.

Podpisano: Prezydujący w Radzie Państwa, Hrabia *Lewaszow*.

Za zgodność, Sekretarz Stanu *Le Brun*.

Za zgodność, Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rząd: Sprawiedliwości,
Tajny Radca Senator, (podpisano) *O. Wyczechowski*.

Dyrektor Kancellaryi, (podpisano) *Konopka*.

Za zgodność, Dyrektor Kancellaryi, (podpisano) *Konopka*.

Za zgodność, Naczelnik Sekcyi Referendarz Stanu, *Wentzl*.